

W e h n e r T i b o r

Ami már nincs és ami még nincs

/ Kárpáti Tamás festészetéről

Dereng. Gomolyog. Szüremlik. Tünedezik. Lappang.

Ezekkel a napjainkban már alig-alig használt, mély érzelmi töltést hordozó szavakkal és kifejezésekkel is csak bátortalan kísérletet tehetünk annak leírására, hogy mi zajlik, mi történik, mi és hogyan jelenik meg egy Kárpáti Tamás által festett képen. A történet, a jelenés ugyanis ott van és mégsem tetten érhető, mert mintha elillanna, de csak azért, hogy aztán újra felbukkanjon, de végül mégis szertefoszlik a foltok mélyrétegeiben. Ezek a tűnékenységekbe burkolózó képi történetek és jelenések egyszerre konkrétak és költőiségekben feloldódók: bibliai és mitikus alakokként, szakrális és mitológiai elemek-

ként és rekvizitumokként, átszellemített természet-organizmusokként, vagy az ún. valóságra utaló motívumok álarca alatt.

A hagyományos művészettörténeti regisztráció szellemében leszögezhető: a XX. század utolsó harmadának és az új évezred első két évtizedének – a szocializmus és a rendszerváltás Magyarországnak – minden lényegi korjelensége, ellentmondása, súlyos értékvélsége ott motoz Kárpáti Tamás szakralitással determinált, alapvetően transzcendens lényegű, az emberi létezés alapkérdéseivel viaskodó, metaforikus piktúrájában. A múlt évszázad hetvenes éveitől töretlenül épülő Kárpáti-életmű

Styx / olaj, fa, 40x50 cm, 2009

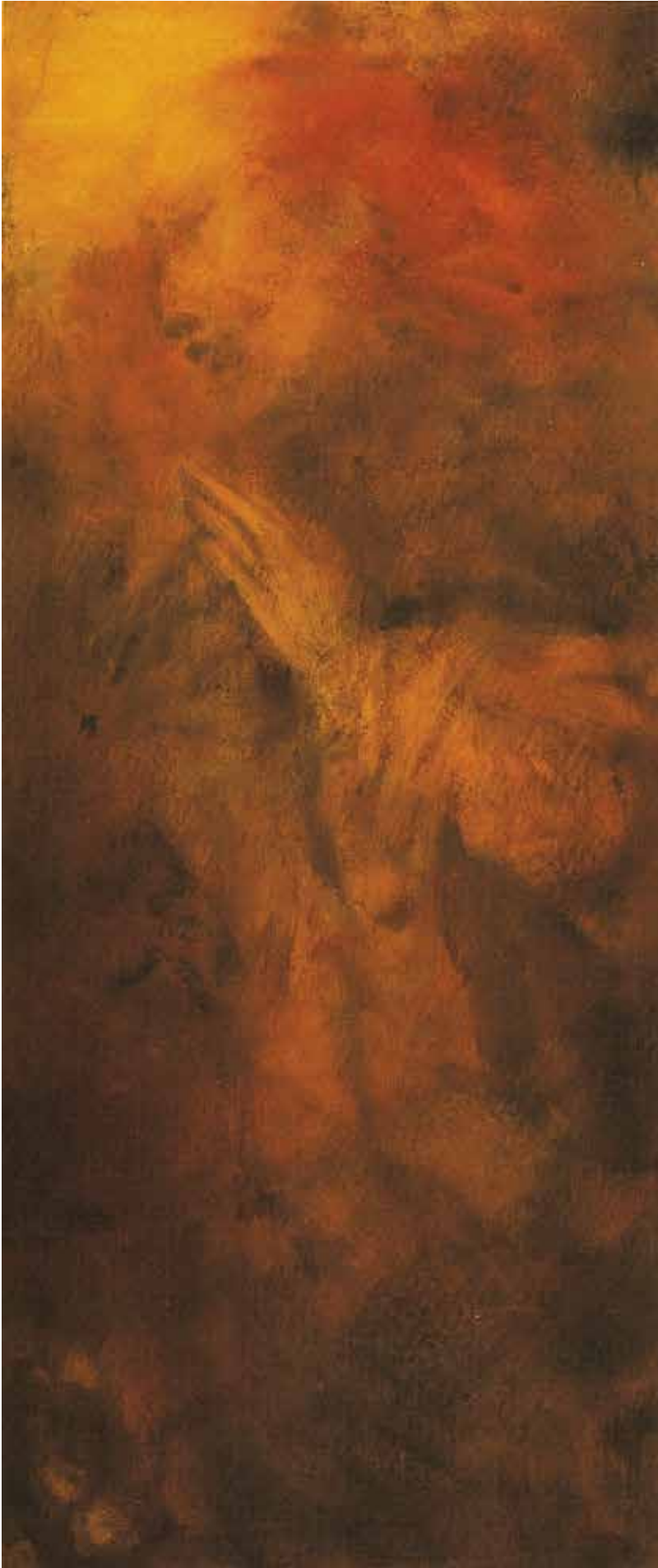

Sövény / olaj, fa, 50x60 cm, 2009

rendkívül lassú és megfontolt munkával készül, vagy inkább: elmélyült meditációk és tűnődések-érlelte képeinek megközelítése – leírási és értelmezési kísérlete – során számos fontos szempontot mérlegelhetnénk, és következtetéseinket a korábbi esztétikai és kritikai reflexiókkal összhangban, kiváló művészettörténészek, mások mellett Supka Magdolna és P. Szabó Ernő eszmefuttatásaival egyúttalhangzón vonhatnánk meg. A 2010-es évek festészeti és szobrászati műegyüttese szervesen kapcsolódik a művész korábbi alkotóperiódusainak nagyívű természetéhez, s ezáltal egy fontos, megkerülhetetlen, korjelző, a jelenkori magyar művészetben egyedülállósága révén is a legmagasabb széfrákba emelkedő festői oeuvre összefoglaló érvényű kollekciójának művei között szemlélődhetünk. A roppant következetes, nagyobb fordulatoktól mentes életmű kapcsán elemezhetnénk a klasszikus képalkotás hagyományának szívós továbbélését, az olajfesték mesterei, a legnagyobb mestereket idéző kezelését, a klasszikus kép-forma fenségének tiszteletben tartását. Megvizsgálhatnánk az e festészet lényegi vonásait megteremtő fantasztikus érzékenységű kolorizmus már-már totális voltát, s ennek egyik

mellőzhetetlen technikai eszközét, a lazúrtechnikát. Megidézhetnénk egy évtizedekkel korábban működött interpretátort, aki a kloritot vizsgálva megállapította, hogy „Kárpáti Tamás nagyobb részét a meleg színekre (narancsok, okkerek, sárgák, pirosak) építi kompozícióit, és e világos, meleg színek egyértelműen a derűs érzelmek – öröm, gyengédség, optimizmus – kifejezési szándékát mutatják. De amilyen viszfafogott s ennek következtében árnyalt a színskála, olyan kevés szavú, csendes és érzékeny a megjelenített érzelmi világ is.” Ez a színskála napjainkban is meghatározó – de azért megjelentek a sötétebb árnyalatok, így a kátránysötét fekete, és elsősorban a kisméretű kompozíciókon egyre jelentősebb szerepet kapott a már korábban is preferált hideg zöld szín –, az előadásmód azonban a maga lényegében nem változott. Hacsak mélyértelműbbé nem vált.

Ezeken a formai jellemzőkön és jellegzetességeken nagyvonalúan túllépve megkísérlelhetnénk a műveket átlengő transzcendenciát és szakralitást vallatóra fogni, tanulmányozhatnánk a bibliai utalások bonyolult, esetenként furcsa kiemelésekkel átszőtt rendszerét, és meditálhatnánk a különöségeikbe emelt, a foszlányszerűségekbe oldódó

Szent kehely / olaj, papír, farost, 47x21 cm, 2007

Este megint / olaj, papír, farost, 42x21 cm, 2008

természetidézésen, s a művek borzongató atmoszféráját élesztő, varázslatosan határtalan, a befoghatatlan és beláthatatlan szférák felé megnyitott szabad téren. Összevethetnénk az alkotásokat, a művekbe foglalt témákat, megjelenítéseket, kifejezéseket és üzeneteket a művész egyik önvallomásával, amely kulcsot adhat a képekhez és amely így szól: „*Valóban, egész létezésem a Biblia kisugárzása körül forog. Az életem úgy gördül, hogy ezek a témák vesznek körül, ezekkel a gondolatokkal és saját lelkem pallérozásának szándékával élek. Mindez nyilván a képeimen is megjelenik. A festményeimen látható alakok az én angyalaim, az én Szent Józsefeim, a tájak az én bibliai tájaim. Ez alatt azt értem, hogy bennem így fordulnak elő. ...A lélek a lényeges. Hitel kell élnünk, illetve törekednünk kell rá, hiszen olyan rettenetes világ van! Minden rossznak ki vagyunk téve, és – mint tudjuk – gyarlók vagyunk. Az ember egész élete küzdelem, de mégis gyönyörű küzdelem. Igyekeztem valamiféle tisztaság felé.*” A gyönyörű küzdelem ígézetében, a tisztaság-vágygal áthatott Kárpáti Tamás-piktúrában a bibliai szereplők a megszokottól elszakadó, új arcokat öltenek, a krisztusi életutat és áldozatvállalást követő jelenetek révén a korábban megismerttől eltérő, mindig más történetek rögzülnek, és a vissza-visszatérőn megidézett

rejtelmes természet, a táj is szakralitással itatódik át: a több évezredes keresztény ikonográfia átírt, átértelmezett, varázslatosan személyessé és bensőséggé avatott festői jelenségének tanúi lehetünk. Az emelkedettség nem elidegenítő, hanem magával ragadó.

Ebben a festői jelenésben minden tűnékenységben játszó, minden elomló, minden bizonytalanságokba vesző, és ha véletlenül mégis úgy véljük, hogy körvonalazódik valamilyen biztos pont, akkor is csak az emlékezés homályán és a múlt ködén át előszüremlőn, mintegy lebegővé vagy légiessé válva, a gomolygás soha nem lanyhuló hullámaiban hánykolódva, lappangón, látomásszerű jelenésként rögzülve jelenik meg. Mintha a következő pillanatban az alakok és a tájak elmerülnének a színek, az elomló folatok hullámaiban, mintha könnyedén elillannának, mielőtt pillantásunkkal birtokba vehetnénk őket. Ebben a különös festészeti univerzumban a sejtésszerű bizonyosságokat – ha vannak egyáltalán ilyenek – újra meg újra kérdőre vonja a dolgok lényegét hasztalan kutató, dús festőiségekbe burkolózó kétely, amely egyszersmind kaput tár, utat enged az átélés, a beleérzés korlátlan lehetőségeinek is.

Mit kezdhet a felületek korszaka a mélységek művészetével?

Hajnal / olaj, vászon, 40x50 cm, 2009

Láz / olaj, fa, 35x18 cm, 2009

Mit kezdhet a csillogó, villogó, gyors képváltások reklám-vizualitása a mozdulatlan, hosszú átélésre és elmélyült szemrevételezésre szánt képekkel?

Mit kezdhet az agresszív, villámgyors kontrákkal, a kapásból meghozott ítéletekkel, a cáfolhatatlannak vélt minősítésekkel a lassú és szelíd meditáció?

Mit kezdhet a magabiztos kinyilatkoztatásokkal a folytonos kételkedés?

E kérdések Kárpáti Tamás festészetének jelenva-

lóságáról, termékeny konfliktusairól tanúskodnak.

A köznapiságok szennyével és salakjával szembeszegülő emelkedettségről, a lármába ékelődő csendről fogalmaznak meg elodázhatatlan kérdéseket és bizonyosságokkal kecsegtető válaszokat.

Kárpáti Tamás szép, szomorú festészete: ami már nincs és ami még nincs.

Fotók forrása: Kárpáti Tamás monográfia, T-Art Alapítvány